

ПОКЛИКАННЯ – ТВОРИТИ ДОБРО І БУТИ ПОТРІБНИМ! (до 70-річчя з дня народження Черенкова Анатолія Васильовича)

М. М. Солодушко, О. О. Педаш, Н. О. Завалипінч

Державна установа Інститут зернових культур НААН України, вул. Володимира Вернадського, 14, м. Дніпро, 49009, Україна

Першого жовтня 2024 р. виповнилося 70 років академіку, доктору сільськогосподарських наук, професору, головному науковому співробітнику лабораторії агробіологічних ресурсів озимих та ярих зернових і зернобобових культур ДУ Інститут зернових культур НААН України Анатолію Васильовичу Черенкову.

Анатолій Васильович народився в с. Голенищево Глазуновського району Орловської області у багатодітній родині хліборобів, де всі з діда-прадіда звикли займатися сільським господарством, це стало важливою передумовою формування у нього особливого ставлення до землі. Ще з дитинства Анатолій Васильович добре знав скільки потрібно докласти праці та любові, щоб отримати урожай на рясно політій потом ниві. Сільське життя зробило його вольовим, вимогливим, загартованим і здатним долати перешкоди та добиватися поставленої мети.

Приклад батьків надихнув його обрати професію, яка тісно пов'язана з агрономією, а у мріях було заповітне бажання, щоб поля рясніли високими врожайми. Саме тому, після закінчення школи у 1972 р., він вступає до Курського сільськогосподарського інституту за спеціальністю "Агрономія". Ще у студентські роки Анатолій Васильович проявив неабиякі організаторські здібності, уміння товаришувати, миттєво розв'язувати поставлені перед ним завдання та відстоювати власну точку зору. У 1977 р. він з відзнакою закінчив вищий навчальний заклад і, з перервою на військову службу, деякий час працював головним агрономом колгоспу.

За рекомендацією завідувачки кафедри агрохімії Курського сільськогосподарського інституту К. Г. Бондарь, Анатолій Васильович зі своєю сім'єю вирушає до України з метою продовжити навчання на більш високому рівні та присвятити своє подальше життя науковій діяльності.

У 1980 р. А. В. Черенков вступає в аспірантуру Всесоюзного науково-дослідного інституту кукурудзи і в лабораторії агротехніки кормових культур, під вмілим і вимогливим керівництвом к. с.-г. н. А. І. Лівенського, виконує комплекс наукових досліджень, які відзначаються своєю актуальністю та новизною і є надзвичайно важливими для подальшого розвитку агропромислового виробництва. Свої дослідження він проводив в умовах Ерастівської дослідної станції, і після закінчення аспірантури у 1983 р. виявив бажання продовжити працювати в цьому ж колективі. Через два роки у спеціалізованій вченій раді при Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті успішно захистив дисертацію кандидата сільськогосподарських наук на тему: "Приёмы агротехники люцерны

на семена при беспокровных посевах в северной Степи УССР”, а у 1989 р. одержав вчене звання старшого наукового співробітника зі спеціальності “Рослинництво”.

З 1994 по 2001 рік Анатолій Васильович успішно працював директором Ерастівської дослідної станції. На цій посаді повною мірою розкрився його талант ефективного та вмілого керівника, вченого, людини, яка досконало знає як зміцнити матеріально-технічну базу ввіреного йому господарства і добитися високих економічних показників. За часів його керівництва трудовим колективом, крім забезпечення проведення наукових досліджень, набуло подальшого розвитку свинарство, птахівництво, конярство, помітно зросло поголів'я великої рогатої худоби, підвищилися надой молока.

Анатолій Васильович переймався не тільки великими справами виробничого характеру, але й не лишав поза увагою дрібних, але не менш важливих питань, дослухався до потреб односельців, надавав їм посильну допомогу із резервів господарства, це відіграло значну роль у формуванні ставлення працівників дослідної станції до свого керівника. Особливо, слід звернути увагу на те, що йому довелося керувати науковою установою на початку дев'яностих років минулого століття, саме в період глибокої економічної кризи. Того часу мало прислухалися до науки і досвідчених практиків, але Анатолію Васильовичу вдалося зберегти матеріально-технічну базу господарства на належному рівні розвитку і одержувати, як на той час, високі економічні показники: працювали олійниця, хлібопекарня, крупорухка, ремонтна та деревообробна майстерні, овочева бригада. До того ж, велося будівництво житла для науковців та працівників виробничої сфери.

Поряд зі своєю основною роботою – керівництвом виробничими процесами та науковими підрозділами, в умовах дослідної станції він завжди знаходив час для підвищення власного наукового рівня, що дало плідні результати, а саме – підготовка докторської дисертації на тему: “Теоретическое обоснование и практические основы возделывания люцерны на семена и корм в северной Степи Украины”. Захистив дисертацію Анатолій Васильович у 1999 р. у спеціалізованій вченій раді при Інституті зернового господарства УААН. Цього ж року він одержав звання члена-кореспондента Української академії аграрних наук зі спеціальності “Рослинництво” за авторитетної підтримки з боку членів академії та наукового консультанта А. О. Бабича.

Цілеспрямованість, працьовитість, природні здібності, прагнення до розширення наукового світогляду, високі ділові та професійні якості стали основою посадового росту Анатолія Васильовича: аспірант, молодший науковий співробітник, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії і директор Ерастівської дослідної станції, відомої не тільки в Україні, але й далеко за її межами.

У 2001 р. А. В. Черенков стає заступником директора з наукової роботи Інституту зернового господарства УААН – Центру наукового забезпечення агропромислового комплексу Дніпропетровської області. З переїздом до Дніпропетровська йому довелося дещо змінити напрям своєї діяльності. Якщо раніше його наукова робота була зосереджена на технології вирощування кормових культур, то в нових умовах, враховуючи об'єктивні причини, потрібно було переорієнтуватись на озимі зернові культури і більше уваги приділяти не виробничим процесам, а саме організації та координації наукових досліджень у цьому важливому напрямку. Інтенсивна і плідна творча наукова діяльність Анатолія Васильовича в порівняно короткі строки дала добрі результати – під його керівництвом сформувалася потужна наукова школа. Так, на сьогоднішній день він підготував 2 доктора та 18 кандидатів сільськогосподарських наук. Тривалий час був заступником голови спеціалізованої вченої ради при ДУ Інститут зернових культур НААН із захисту кандидатських і докторських дисертацій, він є постійним членом спеціалізованої вченої ради Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. Періодично призначався головою державної екзаменаційної комісії у Дніпровському державному аграрно-економічному університеті за фахом “Агрономія” освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр і магістр. З 2001 р. – голова екзаменаційної комісії в ДУ Інститут зернових культур НААН з прийому вступних іспитів до аспірантури та кандидатських (за спеціальністю “Агрономія”).

За наукові здобутки та виховання молодого покоління вчених у червні 2007 р. рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки йому присвоєно вчене звання професора зі спеціальності “Рослинництво”. Всі наукові кадри, які підготував А. В. Черенков, нині успішно працюють в мережі НААН України, опановуючи ази роботи з

підготовки аспірантів, і тим самим продовжуючи кращі традиції його школи.

У 2011 р. важливою подією в житті Анатолія Васильовича було призначення його директором Інституту сільського господарства степової зони НААН (нині – Державна установа Інститут зернових культур НААН). Відповідальність і складність керівництва потужним науково-методичним центром посилюється наявністю мережі дослідних станцій та господарств. Для кращої координації ввірених йому підрозділів приймає активну участь в усіх важливих заходах науково-виробничого процесу, входить до Ради директорів наукових установ НААН. Під його вмілим науковим керівництвом співробітники відділу агробіологічних ресурсів зернових та зернобобових культур плідно працюють над розробкою енергозберігаючих і мінімізованих технологій вирощування зернових культур у степовій, лісостеповій і поліській зонах України. Їхні наукові напрацювання, зокрема, вдосконалення прийомів обробітку ґрунту, впровадження біологічних препаратів, макро- і мікродобрив, хімічних і біологічно-активних речовин, засобів захисту рослин від шкідників та хвороб, забезпечують істотне підвищення валових зборів зерна у виробничих умовах, суттєве поліпшення показників якості зернової продукції. Шляхом удосконалення технологічних комплексів і впровадження безпечних ресурсозберігаючих технологій спільно із вченими інших наукових установ НААН розроблено Національну програму “Зерно України”. Не випадково, починаючи з 2011 р., вдалося значно збільшити урожайність зернових культур і добитися рекордних для України зборів зерна – на рівні 70–75 млн т.

За тривалий час керівництва та активної участі у виконанні широкого кола програм наукових досліджень А. В. Черенков став автором майже 400 наукових публікацій, у тому числі 5 монографій та 3 наукових видань у книгах, понад 130 наукових праць у провідних фахових виданнях. Він має 3 авторські свідоцтва та 5 патентів на корисну модель. У 2014 р., згідно з рішенням Конкурсної комісії та Президії Національної академії аграрних наук України, А. В. Черенков став лауреатом премії “За видатні досягнення в аграрній науці”, як співавтор монографії «Кукурудза: біотехнологічні і селекційні аспекти гаплоїдії», а також був нагороджений “Почесною відзнакою НААН”.

У 2016 р. Анатолій Васильович був обраний академіком Національної академії аграрних наук України зі спеціальності “Рослинництво”.

Стрімко біжить час, непомітно промайнули 44 роки напруженої науково-організаційної роботи. Проте всі вони були сповнені напрочуд багатим та цікавим життєвим змістом. Це формування колективу однодумців, підпорядкування практичної і наукової діяльності розв’язанню невідкладних проблем аграрного сектору та багато інших повсякденних справ керівника. А головне, зростають на полях зернові культури, підвищується їхня продуктивність, збільшуються валові збори зерна – це і є наочний результат наукового багатогранного доробку А. В. Черенкова, його наукової школи та співробітників відділу агробіологічних ресурсів зернових і зернобобових культур. Тож збулася колишня мрія юнака – зеленіють ниви і дають щедрі врожаї.

Його заслужено поважають та має загально визнаний авторитет в академічній спільноті, а також серед вчених і працівників Інституту зернових культур та мережі його дослідних станцій і господарств. Його добре знають і поважають спеціалісти агропромислового комплексу країни, працівники виконавчих і законодавчих державних органів, викладачі та студенти навчальних закладів, його ім’я широко відоме в науковому середовищі. Творча праця Анатолія Васильовича стала вагомим внеском не тільки в сільськогосподарську науку, але й у біологічну, додала їм принципово нового теоретичного змісту та збагатила практичними результатами.

Безперечний талант керівника та науковця, поєднаний з творчою активністю, наполегливістю, неймовірним чуттям до новацій, помножений на життєву мудрість – це головні якості, які допомагають Анатолію Васильовичу правильно орієнтуватися в складних ситуаціях сьогодення і виходити зі скрутного становища більш загартованим та досвідченим. Багато вже зроблено, але залишається ще широкий простір для активної діяльності як педагога та науковця, адже шлях вченого – безмежний, часом непередбачуваний і тим самим надзвичайно цікавий.

Колектив Державної установи Інститут зернових культур НААН щиро вітає Анатолія Васильовича Черенкова з ювілеєм та зичать міцного здоров’я, бадьорості духа, позитиву, щастя, затишку в домі, родинного тепла та довголіття.